

דף לג.

עין משפט א.ב.ג.ד.ה.

יו"ד סימן רכא פעיף א

עין בסעיף הקודם

עין משפט ו.ז.

יו"ד סימן רכא פעיף ב.ג.

ב. ד. המודר הנאה מחבירו יכול לפרוע חובו^מ, ואפי' אם היה לו משכון ביד המלוה ופרע זה חובו בשבילו ונטל המשכון צריך להחזירו ללוה הנאסר^נ.

כמ"כ יכול המודר הנאה מחבירו לזון את אשתו ובניו ועבדיו אפי' הכנענים^ס, אבל אסור לזון בהמתו^ע בין טמאה בין טהורה. ואסור ללמדו מקרא כיון שמותר ליטול שכר עליה^פ והוא מלמדו בחנם נמצא שמהנהו, אבל מלמדו מדרש הלכות ואגדות, ובלבד שלא יאמר הנאסר לאוסר שילמדנו.

והיום שמותר ליטול שכר גם על מדרש ואגדה הכל אסור, אבל ללמד את בנו של הנאסר מקרא מותר^צ, ומותר לשמשו בכוס של בית האבל^ק

מ. ממשנה בנדרים דף ל"ג ע"א, וכרב אושעיא שאמר זו דברי חנן בכתובות ק"ז ע"ב, וכדעת רש"י וריב"ש והרי"ף והרמב"ם בפ' כ"ז ממלוה ולוה, ובפ"ו מנדרים דאף בשאר חובות איירי חנן ולא רק בהלוואת אשתו למזונות בלבד.

וכתב הש"ך בס"ק ו' דמה שיכול לפרוע חובו דוקא שלא מדעתו, וכן כתב הר"ן, והב"ח פסק כר"ח ור"ת והרא"ש והטור דאסור לפרוע חובו כשהוא בשטר או במשכון כיון שהוא חוב ברור, ולא אמר חנן אלא במזונות אשתו ובניו וכיוצא בו בחוב שבע"פ, וכן נראה דעת הסמ"ע בחו"מ ריש סי' קכ"ח ס"ק ג'.

נ. ואפי' היה המלוה דוחק אותו לפרוע אמרינן שהיה הלוה מפיסו ומוחל לו, כך כתב המחבר בחו"מ ריש סי' קכ"ח. ש"ך ס"ק ז'.

ס. ממשנה שם בדף ל"ח ע"א, וברייתא שם בע"ב, ואפי' שהמודר מתהני שאין צריך לתת להם מזונות.

אותה הנאה דממילא היא, ועוד היו יכולים לצמצם ולהתפרנס ממעשה ידיהם או לחזור על הפתחים. ש"ך ס"ק ח'.

ע. שם בגמ', והטעם דבהמה לפטמה עשויה שהרי מעלה בדמיה והו"ל הנאה גמורה. ש"ך ס"ק ט'.

פ. כמו שנתבאר בסי' רמ"ו סעיף ה'.

צ. שם במשנה.

ק. והוא של המודר, דהשימוש אינה הנאה כל כך. ש"ך ס"ק י"א.

ובכוסות של בית המרחץ שהוא לרפואה^ר והנאה מועטת היא.

הגה: ויש חולקין ומתירין אפי' אמר לו הנאסר ללמדו, וה"ה בכל דבר מצוה^ש, מ"מ בדבר הצריך שליחות כגון לתרום תרומתו אסור להיות שלוהו.

ג. ה. ראובן שאסר נכסיו על שמעון אסור לראובן להשיאו בתו הקטנה או נערה לפי שעדיין היא ברשות האב והרי כמוסר לו שפחה לשמשו ומהנה אותו^ת.

ואם נכסי שמעון אסורים על ראובן מותר לראובן לתת בתו הקטנה או הנערה לשמעון לאשה אע"פ שע"ז פוטר אותו שמעון ממזונותיה^א. וכן ראובן מחזיר לשמעון אבידתו^ב בין שנכסי בעל האבידה אסורין למחזיר, בין שנכסי המחזיר אסורין לבעל האבידה, ובמקום שנוטלים שכר על החזרת האבידה אסור לראובן לקבל שכר זה אם נכסי בעל האבידה אסורים למחזיר אלא מחזיר לו בחנם, ואם נכסי המחזיר הם האסורים על בעל האבידה, אסור להחזיר לו בחנם, ואם שניהם אסורים זה על זה השכר של האבידה יפול להקדש^ג.

ר. כך פירש הט"ז בס"ק י"א דברי השו"ע.

ש. הב"ח פסק כסברא ראשונה בשו"ע. ש"ך ס"ק י"ג. ודוקא בדבר מצוה דמצות לאו ליהנות ניתנו. ש"ך ס"ק י"ד.

ת. מברייתא דף ל"ח ע"ב, אבל מותר למסור לו בתו בוגרת אע"פ שמשיאה ואינה עוברת על דעתו. כ"כ הרא"ש.

א. כמו שפשט ר' זירא בגמ' שם.

ב. ממשנה שם דף ל"ג ע"א.

ג. דאינו יכול לקבל השכר דאם כן הוא נהנה, וכן אינו יכול להניחו שא"כ הוא מהנה, ע"כ יפול השכר להקדש.

דף לג:

אה"ע סימן ע פעיף ח

עין משפט א.

ח. יז. לזוה"כ ואכלה, כשחוזר בעלה חייב לשלם^ה, וכשיבא הבעל יתבע המלוה מהאשה והיא תתבע מבעלה, ואם אין האשה כאן^י יתבע המלוה מהבעל. ואם^ז מחלה האשה לבעלה, אין למלוה כלום. עמד אחד וזנה משלו^ח איבד מעותיו.

הגה: יח. ציוו הבי"ד לאחד לפרנס האשה אחרי שפסקו מזונות ומת הבעל, אין לו כלום, אבל אמרו הבי"ד להלוות לה, יש לו מהירושה שיפול לה ממקום אחר או אם יש לה.

הגה: יט. אם אביה פירנס אותה עם חתנו, חייב להחזיר לו רק מזונות שלו^ט ולא של בתו.

הגה: כ. מכרה נכסיה, אין לה עליו כלום ומע"י שלה.

ח"מ סימן קכ פעיף א

א. הפורע חובו של חבירו שלא מדעתו, אפי' החוב בשטר והיה עליו

ד. ודווקא שלוותה בפני עדים, ואף שלא הודיעה להם שזה למזונות. ח"מ.

ה. וה"ה אביה, כר"י בירושלמי, חוץ מאם היה חייב לבעל שמנכין לו מחובו, כ"כ המרדכי.

ו. מהר"ן פ' דיני גזירות.

ז. והח"מ חולק וסובר דא"א למחול, דקימ"ל כר"נ דאין הלוח יכול למחול למלוה ופי' המרדכי אחרת, והב"ש כתב דכאן מדובר שהיה לאשה לשלם, וכעת איננה לפנינו דמחלה והלכה למדה"י ע"ש.

ח. כתובות ק"ז ע"ב, ויבמות ע"ה ע"א. ודווקא משלו אבל לקח משל הבעל ופירנס פטור, כ"כ בח"מ.

ט. מת"ה סי' שי"ז, והח"מ הביא פי' דאף של בתו חייב להחזיר וצ"ע, ומה שפטור ממזונות בתו הוא כדין כל אחר שזן אשתו של אחר דהניח מעותיו על קרן הצבי.

י. הר"ן בשם הרמב"ן, ונראה דאיירי דהיא בת מלאכה ואם היתה מצמצמת היתה מספיקה, דאם לאו חייב לשלם לה במכרה משלה. כ"כ בח"מ.

משכון ונטל המשכון ופרע החוב אין הלואה חייב לשלם לו ^כ, ונוטל משכונו בחנם ממנו, והנותן אבד מעותיו, ואפי' היה המלוה דוחקו ^ל לפרוע פטור הלואה, דשמא הוה מפייס ^מ את המלוה והיה מוחל לו.

הגה: וכן נראה עיקר ^ב דלא כהיש חולקין וסוברים שהלואה חייב לשלם. וי"א דוקא כשפורע לישראל, אבל אם פרע לגוי חייב הלואה ^ס לכו"ע לשלם לו.

וכ"ש אם פדה משכונו מן הגוי ^ע שחייב לשלם לו.

כ. רמב"ם פכ"ו ממלוה הלכה ו' והוא מנדרים ל"ג ע"א ובכתובות במשנה וגמ' בדף ק"ז ע"ב וק"ח ע"א. ואפי' היה עליו משכון, הוא מירושלמי בכתובות פי"ג הלכה ב', ונדרים פ"ד הלכה ב'.

והלכתא כחנן בכתובות ק"ט ע"א דהלכתא כוותיה, וכ"כ הטור דבכל חוב איירי. וכתב הב"ח שאם תפס זה שפרע בעד חבירו שטר חוב שהיה החוב ברור, לא מוצאין ממנו והביא ראיות לזה. והש"ך כתב בס"ק א'-ה' דאם היה בידו של זה שפרע המשכון שהוציא מיד המלוה, הוי ספיקא דדינא והמוציא מחבירו עליו הראיה ואם תפס לא מפקינן מיניה. ומה שבמכר שטר חוב לחבירו שיכול להגבותו מהלואה, שאני שמכר לו בכתובה ומסירה והעמיד לוקח השטר במקומו לגבותו מהלואה שלו, משא"כ כאן שפרע חובו של חבירו ולא לקח כח ורשות מקודם מהמלוה. סמ"ע ס"ק ב'.

ובספר פעמוני זהב כתב דאפי' המלוה אינו יכול להחזיר לפרוע מה שפרעו ולתבוע הלואה, שהלואה יכול לומר לו אחרי שפלוגי פרעך עבורי נפטרת, וכן הפרוע אינו יכול לחזור על המלוה לומר לו תחזיר לי מה שפרעתך ע"ש.

ועוד הביא שם מספר צרו"ר החי"ם שמצא בכת"י הרב יעב"ץ שהפורע חוב חבירו שלא מדעתו שפטור היינו מאליו ומעצמו, אבל אם המלוה אמר לו קח השטר או המשכון ותפרע לו עבורי, לא נקרא פורע חוב חבירו שלא מדעתו והוא ממהרי"ט וכן דעת המריט"ץ. ואם פרע חוב חבירו למלוה, והלואה עומד שם ושותק הביא ממהרש"ם דאפשר שהוא חייב לשלם לו.

ל. הש"ך בס"ק ג' כתב דאם היה דוחקו ועמד ופרעו הוי ספיקא דדינא וע"כ אם תפס זה שפרעו אין מוצאין מידו.

מ. טעם זה חוזר על הפורע חוב חבירו שלא מדעתו, אבל בדוחקו לא שייך שהיה מפייס אלא טעם אחר שהייתי מוצא חברים אוהבים שהיו פורעים עבורי. ש"ך ס"ק ד' מתוס'.

נ. ואפי' תפס מפקינן מיניה. ש"ך ס"ק ה'. והחולקים הם ר"ת בכתובות דף ק"ח ע"א תוס' ד"ה הא והרא"ש שם פי"ג סי' ח'. ומהרי"ו סי' קס"ו. דלא חשיב פורע חוב חבירו כדין מבריה אריה.

ס. ולדעת הש"ך דאין הבדל בין אם היה המלוה דוחקו לפרוע או פרע לגוי והוי ספיקא דדינא והמוציא מחבירו עליו הראיה, ובתפס הפורע לא מוצאין מידו.

ובפעמוני זהב העלה כדברי הרמ"א והמהרי"ל בסי' ח'. וכך העלה שכן דעת מר"ן בב"י. ועיין שם במה שהאריך מאוד להוכיח שכך הלכה.

ע. גם בפדה משכונו מגוי לדעת הש"ך פטור לשלם לו דהוי ספיקא דדינא.

ועיין ביור"ד סוף סי' רנ"ב הפודה חבירו מהשבי אם חייב לשלם.

וי"א שאם היה בידו משל הלוח ופרע חובו אפי' שלא מדעתו מה שעשה עשוי פ.

וי"א אפי' נתן משכון שלו בשביל חברו ז, הואיל ואם רצה היה יכול לתת של חברו שהיה בידו אע"פ שלא נתנו, הלוח חייב לשלם לו.

יו"ד סימן רכא סעיף ג

עין משפט ב.

ה. ראובן שאסר נכסיו על שמעון אסור לראובן להשיאו בתו הקטנה או נערה לפי שעדיין היא ברשות האב והרי כמוסר לו שפחה לשמשו ומהנה אותו ק.

ואם נכסי שמעון אסורים על ראובן מותר לראובן לתת בתו הקטנה או הנערה לשמעון לאשה אע"פ שעי"ז פוטר אותו שמעון ממזונותיה ר. וכן ראובן מחזיר לשמעון אבידתו ש בין שנכסי בעל האבידה אסורין למחזיר, בין שנכסי המחזיר אסורין לבעל האבידה, ובמקום שנוטלים שכר על החזרת האבידה אסור לראובן לקבל שכר זה אם נכסי בעל האבידה אסורים למחזיר אלא מחזיר לו בחנם, ואם נכסי המחזיר הם האסורים על בעל האבידה, אסור להחזיר לו בחנם, ואם שניהם אסורים זה על זה השכר של האבידה יפול להקדש ת.

פ. כתב הסמ"ע בס"ק ה' בשם הב"י דהטעם שיכול לומר לו אילו לא הייתי משלם לו היו בי"ד שולחין אלי לפרוע לו מדינא דר' נתן, וכ"ש אם היו מעותיו של הלוח בידו וא"כ מה הזקתי לך כשנתתי לו אני בעצמי במקום שהיו שולחין אלי בי"ד, ודין זה הוא מהרי"ו הביאו הטור. והש"ך בס"ק ח' העלה דהדין אמת.

צ. לפי מה שכתב הש"ך בסי' פ"ו סעיף ב' דשיעבודא דר' נתן מדאורייתא הוא ואפי' אית ליה נכסי ללוח רק שאין מוצאין מדר' נתן בעל כורחו, מ"מ אם רצה לשלם מוצאין מדר' נתן, א"כ אפי' לא נתן המשכון של הלוח שבידו כיון שברשותו לתת אותו מדר' נתן חייב הלוח לשלם לו בפרעו. ש"ך ס"ק ט'.

ק. מברייתא דף ל"ח ע"ב, אבל מותר למסור לו בתו בוגרת אע"פ שמשאיה ואינה עוברת על דעתו. כ"כ הרא"ש.

ר. כמו שפשוט ר' זירא בגמ' שם.

ש. ממשנה שם דף ל"ג ע"א.

ת. דאינו יכול לקבל השכר דאם כן הוא נהנה, וכן אינו יכול להניחו שא"כ הוא מהנה, ע"כ יפול השכר להקדש.